

Conjunctuurbericht

centraal bureau voor de statistiek*

oktober 1985

Het volume van de industriële produktie steeg in augustus ten opzichte van juli licht. Het indexcijfer van de orderpositie bleef evenals de orderontvangsten in augustus ten opzichte van juli constant.

In vergelijking met dezelfde maand van het voorgaande jaar nam in juli zowel het volume van de invoer als dat van de uitvoer fors toe. Voor augustus is volgens voorlopige cijfers de stijging aanmerkelijk geringer.

De consumptieve bestedingen van de Nederlandse bevolking, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, lagen in augustus op een hoger niveau dan in dezelfde maand in 1984. Met name de aankopen van duurzame consumptiegoederen stegen sterk.

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie steeg in september ten opzichte van augustus.

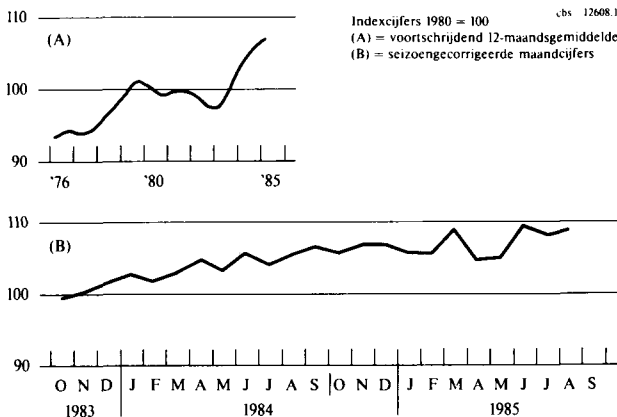
De ruilvoet verbeterde in juli licht. In de eerste helft van dit jaar was er sprake van een verslechtering. Voorlopige cijfers voor de maand augustus wijzen op een verdere verbetering van de ruilvoet. De gemiddelde inkoopprijs lag in augustus op hetzelfde niveau als in de overeenkomstige maand van 1984.

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde aantal werklozen daalde in september fors ten opzichte van augustus en bevindt zich tot dusver op het laagste niveau van dit jaar.

Dit blijkt uit gegevens die medio oktober 1985 beschikbaar waren.

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde volume van de industriële produktie nam in augustus ten opzichte van juli met ruim 0,5% toe. Gemiddeld over de eerste acht maanden van dit jaar was de toename in vergelijking met het gemiddelde van de overeenkomstige periode in 1984 3%. Ten opzichte van het gemiddelde over het gehele jaar 1984 was de stijging van de industriële produktie 2%.

Produktie industrie (volume)

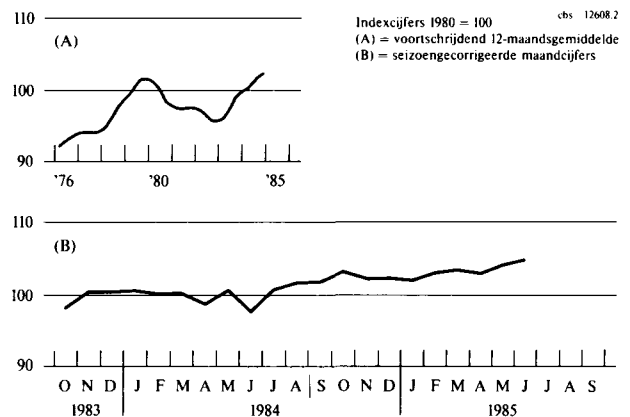
De gemiddelde dagproduktie in de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) lag in augustus op een niveau dat 1% hoger was dan in de overeenkomstige maand in 1984. Van de daartoe behorende bedrijfstakken was alleen de ontwikkeling in de industrie positief (3%), terwijl de gemiddelde dagproduktie in

de delfstoffenwinning en in de openbare nutsbedrijven vrij sterk afnam (voor beide -5%).

Het productieverloop van de verschillende bedrijfsklassen binnen de industrie gaf uiteenlopende ontwikkelingen te zien. Een meer dan gemiddelde groei deed zich voor in de textiel- en kledingindustrie, in de chemische industrie en in de metaalindustrie. Een groei kleiner dan het gemiddelde deed zich voor in de voedings- en genotmiddelenindustrie. Een daling ten opzichte van augustus 1984 werd geregistreerd in de rubber- en kunststofverwerkende industrie en in de aardolie-industrie.

Van de belangrijkste buitenlandse handelspartners zijn nu de produktiecijfers van de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) over het eerste halfjaar van 1985 bekend. Van de in tabel 3 genoemde landen nam het productievolume in de nijverheid in Nederland in het eerste kwartaal het sterkst toe (7% vergeleken met dezelfde periode in het jaar daarvoor). Dit vooral als gevolg van de sterk gestegen produktie van delfstoffen. In het tweede kwartaal kende Nederland een relatief laag groeipercentage (2%). Het groeicijfer over het tweede kwartaal in 1985 van de Bondsrepubliek Duitsland wordt sterk positief beïnvloed door het, als gevolg van de stakingen in de metaalnijverheid, lage produktiecijfer in het tweede kwartaal van 1984. De produktiecijfers van de Verenigde Staten worden de laatste maanden gekenmerkt door afnemende groeipercentages.

Produktie nijverheid buitenlandse handelspartners (volume)

Het indexcijfer van de orderpositie van de industrie bleef in augustus gelijk aan dat van juli. Vergeleken met augustus 1984 lag het indexcijfer 6 punten hoger. De ondernemers gaven aan dat in augustus de orderontvangsten ten opzichte van juli nagenoeg gelijk zijn gebleven.

Het volume van de invoer van goederen lag in juli op een niveau dat 11% hoger was dan in de overeenkomstige maand

Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

* Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen van het CBS.

van 1984. Bij de interpretatie van dit cijfer moet bedacht worden dat zich bij de gegevens van in- en uitvoer over de afzonderlijke maanden aanzienlijke fluctuaties kunnen voordoen. Het meest recente cijfer van de invoer, dat over de maand augustus, toont slechts een toename van 2%. Van de totale invoer maken de grondstoffen en halffabrikaten bijna tweederde deel uit. De invoer van deze goederen steeg in juli met 9%, terwijl in juni nog een lichte daling werd geregistreerd. Vooral de invoer van chemische grondstoffen nam in juli sterk toe.

De invoer van consumptiegoederen steeg in juli met 4% ten opzichte van dezelfde periode in 1984; in juni werd nog een teruggang van 3% gemeten. De import van investeringsgoederen, die ruim 10% van de totale invoer uitmaakt, nam in juli fors toe (13%). Deze stiging was echter geringer dan die welke gemiddeld in het voorgaande kwartaal werd geregistreerd (21%).

Het volume van de uitvoer van goederen nam in juli met 12% toe ten opzichte van dezelfde maand in 1984. Voor augustus, het meest recente gegeven, bedraagt de stijging van de uitvoer slechts 2%. De uitvoerontwikkeling wordt voor een belangrijk deel bepaald door de fabrikaten. Zij maken meer dan viervijfde deel van de totale export uit. De uitvoer van deze categorie goederen steeg in de maand juli met 13% ten opzichte van het niveau één jaar daarvoor. Bij alle onderscheiden productgroepen deed zich een stijging voor; de kleinste toename werd geconstateerd voor de uitvoer van chemische produkten (8%), de grootste voor de export van metaalprodukten (19%).

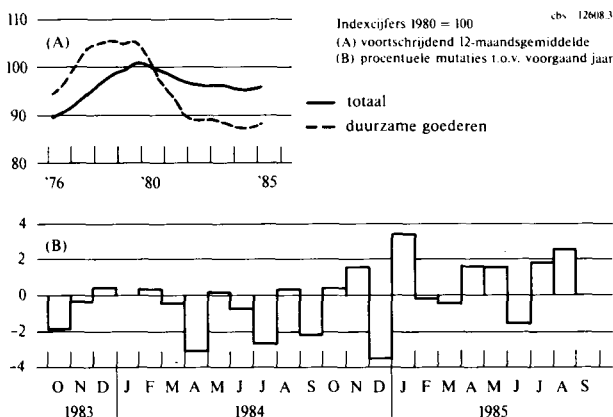
De uitvoer van delfstoffen (voornamelijk aardgas) nam, nadat de eerste twee kwartalen nog een stijging te zien hadden gegeven, in juli af. In juni lag het uitvoervolume ook al onder het niveau van het jaar daarvoor. De uitvoer van onbewerkte agrarische produkten bleef onverminderd stijgen. Voor de maand juli bedroeg de toename 23% (t.o.v. dezelfde maand het jaar daarvoor).

De consumptie door gezinnen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, lag in augustus op een niveau dat 2% hoger was dan in dezelfde maand van 1984. De stijging werd, evenals in de vorige maand, in belangrijke mate veroorzaakt door een forse toename van de verkopen van duurzame consumptiegoederen (8% ten opzichte van augustus 1984). Voor deze categorie werd in januari 1980 voor het laatst een toename van deze omvang geregistreerd. Met name de verkopen van personenauto's, kleding en schoeisel stegen sterk. Bij deze cijfers moet overigens worden aangetekend dat dit jaar augustus één zaterdag meer bevatte dan 1984.

In vergelijking met augustus vorig jaar nam ook het volume van de bestedingen aan voedings- en genotmiddelen en aan overige goederen en diensten toe (resp. met 3% en 1%).

In de eerste acht maanden van het lopende jaar lag het niveau van het totale consumptievolume 1% hoger dan in dezelfde periode van 1984. Voor de duurzame consumptiegoederen is dit cijfer 2%. Het hoogst waargenomen niveau van de totale consumptie voor de periode januari-augustus lag in 1980. In de overeenkomstige periode van 1985 lag dit niveau hier 4% onder.

Consumptie door gezinnen (volume)

Voor de duurzame consumptiegoederen is het verschil met het hoogst waargenomen niveau veel groter. Dit hoogste peil werd geregistreerd in de eerste acht maanden van 1978. In die periode lag het volume van deze bestedingscategorie 19% hoger dan in dezelfde periode van dit jaar.

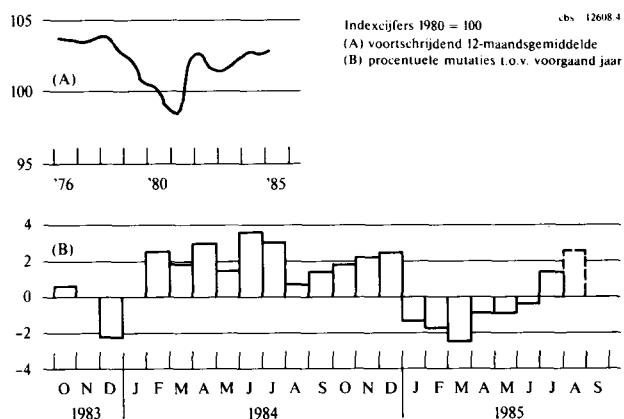
Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie van september is ten opzichte van dat van augustus met 0,5% gestegen. Tussen september 1984 en september 1985 was er sprake van een stijging van 2,3%. Zowel in juli als in augustus was de prijsstijging ten opzichte van de overeenkomstige maand van 1984 eveneens 2,3%. Uit een vergelijking met de belangrijkste handelspartners blijkt dat in Nederland de stijging van het prijsindexcijfer relatief gering is (zie tabel 4).

De in- en uitvoerprijzen stegen in juli ten opzichte van juli 1984 met respectievelijk 2 en 3%. Het stijgingspercentage van de invoerprijzen gaf vanaf maart een afnemende tendens te zien.

In alle maanden van het eerste halfjaar van 1985 was de ruilvoetmutatie ten opzichte van de overeenkomstige maanden in 1984 negatief. In juli was er van een ruilvoetverbetering sprake.

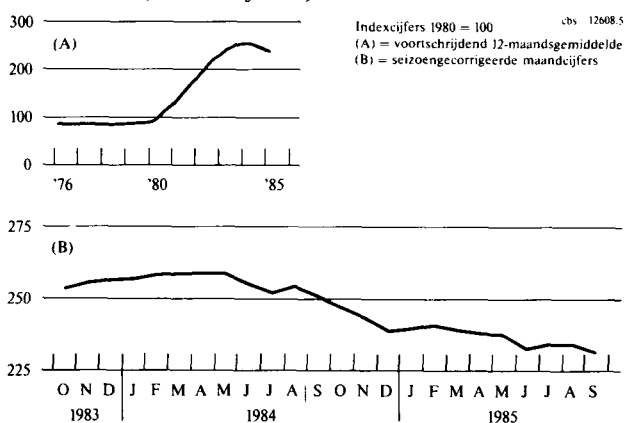
De meest recente gegevens over augustus geven een prijsstijging voor de uitvoer van 3% te zien. De invoerprijzen liggen op hetzelfde niveau als in augustus 1984. Bijgevolg verbeterde de ruilvoet in augustus opnieuw. Het verloop van de koers van de dollar is aan deze ontwikkeling niet vreemd geweest.

Ruilvoet

De voor seizoeninvloeden gecorrigeerde werkloosheid nam van eind augustus tot eind september met 9700 personen af en kwam hiermee op het laagste niveau van de eerste negen maanden van dit jaar. Ten opzichte van eind december 1984 is het aantal werklozen met ongeveer 25 000 gedaald. In september daalde de werkloosheid onder mannen met 6400; het aantal werkloze vrouwen nam met 3300 af.

Werkloosheid (nieuwe definitie)

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen

cbs

	Gemidd. jaarmutatie 1978/1982	1983	1984				1985		1985							
			1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	
1. Hoeveelheidsgegevens																
%																
% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor																
<i>Gemiddelde dagproductie in de nijverheid</i>																
Nijverheid	-1	2	5	7	4	6	3	7	2	6	1	1	4	2	1	
Delfstofwinning	-6	8	2	14	-5	1	-6	12	2	5	3	2	0	-9	-5	
Industrie	1	0	6	5	7	7	6	4	2	6	0	1	5	4	3	
Voedings- en genotm. ind.	3	1	3	3	3	2	2	3	2	4	3	1				
Textiel-, kledingindustrie	-4	-4	0	-1	1	0	-2	1	2	3	1	-1	7			
Grafische en papierind.	1	0	5	5	6	5	5	6	4	5	1	3	7	5		
Aardolie-industrie	-8	8	10	20	5	10	4	-6	-14	-8	-14	-8				
Chemische industrie	2	9	8	12	9	6	4	4	0	4	0	-1	2	5	5	
Rubber- en kunstst. ind.	2	5	7	8	6	7	7	4	2	4						
Hout- en bouwmaterialenind.	-5	-2	0	2	1	-1	-3	-7		3						
Metaalindustrie	1	-2	9	5	9	11	11	7		10						
Basismetalaalindustrie	0	8	20	37	21	16	9	4	-11	-1	-17	-10	-4	-5	3	
Overige metaalindustrie	1	-3	8	2	8	11	11	7		12						
Openbare nutsbedrijven	1	3	4	4	2	9	0	9	0	3	1	-3	3	1	-5	
<i>Bouwnijverheid: aantallen begonnen woningen</i>																
	0	2	-5	9	-1	-17	-12	-28	-9							
<i>Buitenlandse handel</i>																
Invoer, totaal	0	4	7	11	6	7	6	8	4	16	2	6	5	11	2	
Grondst. en halffabrikaten	0	4	11	15	11	11	9	6	-1	13	-3	2	-1	9		
Consumptiegoederen	2	1	2	3	3	-1	8	4	1	8	6	1	-3	4		
Investeringsgoederen	-2	8	14	29	4	19	7	14	21	28	12	24	28	13		
Algemene goederen	7	5	-15	-16	-14	-13	-13	18	21	29	16	18	31	30		
Uitvoer, totaal	2	6	6	9	5	4	7	6	5	7	7	2	5	12	2	
Onbewerkte agrar. prod.	6	2	5	-1	0	7	15	12	16	18	24	13	11	23		
Delfstoffen	-7	4	-2	15	-11	-7	-13	9	2	5	2	11	-9	-18		
Fabrikaten, totaal	3	7	7	9	7	4	8	4	4	7	7	0	6	13		
voedings- en genotmidd.	7	6	6	2	7	6	10	8	2	4	4	0	3	11		
textiel en kleding	0	0	11	7	15	6	15	10	5	13	16	-4	5	15		
aardolieproducten	-2	8	1	14	-10	0	0	-5	2	-10	9	2	-5	11		
chemische producten	4	12	9	14	13	3	6	5	2	10	3	-4	9	8		
metaalproducten	3	3	10	7	10	7	11	6	9	13	10	6	13	19		
overige fabrikaten	3	5	8	8	13	7	10	8	4	21	6	-1	7	16		
<i>Consumptieve bestedingen van de Nederlandse bevolking</i>																
Totale consumptie	1	0	-1	0	-1	-2	-1	1	0	-1	2	1	-2	2	2	
Voedings- en genotmidd.	1	0	-4	-2	-5	-5	-3	-1	0	-2	2	4	-6	1	3	
Duurz. consumptiegoederen	-3	0	-2	-2	-2	-3	-1	-1	2	2	5	3	-2	5	8	
Ov. goederen en diensten	2	0	1	2	1	0	0	2	0	-1	0	1	0	1	1	
<i>Bruto invest. in vaste activa</i>																
Bedrijven																
Nijverheid	-3	-6	15	12	15	15	18	14								
Andere bedrijven	-2	7	-2	12	-6	-16	4	3								
Woningexploitatie	-4	1	2	4	-2	5	3	-19								
Totaal bedrijven	-3	1	4	9	1	-1	8	-2								
Overheid	-4	-2	6	5	3	11	4	-16								
Totaal bedrijven en overheid	-3	0	4	8	1	1	7	-4								
Naar type																
Bouwwerken	-3	-3	3	3	1	5	3	-17								
Vervoermiddelen	-3	19	-5	23	-9	-27	1	16								
Machines e.d.	-1	-1	15	14	15	15	17	18								
2. Prijzen																
Prijsindex gezinsconsumptie, reeks voor werkn. gezinnen	5,9	2,8	3,3	3,7	3,7	2,9	3,0	2,3	2,5	2,4	2,5	2,6	2,5	2,3	2,3	2,3
Invoer (unit value)	8	1	6	7	7	5	4	6	5	8	6	4	4	2	0	
Uitvoer (unit value)	8	-1	8	8	10	7	6	4	4	5	5	3	4	3	3	
Ruilvoet	0	-1	2	1	3	2	2	-2	-1	-2	-1	-1	0	1	3	
Productenprijzen, binnenl. afzet nijverh. (excl. bouw-)	8,0	0,4	5,5	5,5	6,4	5,8	4,6	2,3 ²	1,9 ²	2,9 ²	2,5 ²	2,0 ²	1,4 ²	1,3 ²		
Idem afzet land- en tuinbouw	3	2	2	9	5	2	-6									
Indexcijfers regelingslonen	5	1	0	0	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	2	
3. Sociale indicatoren																
Werkz. pers. in de delfst.w., industrie en openbaar nut	-3	-4	-2	-3	-2	-1	-1	0	0							
Productie per werkende in de nijverheid (excl. bouw-)	2	7	7	11	6	8	4	7	2							
Uitgesproken faillissementen	22	-11	-19	-19	-24	-19	-14	-16	-9	-13	-1	-12	-14	4	-31	-17
aantallen (x 1 000)																
Openstaande aanvragen ¹	9	15	13	14	16	18	21	23	22	22	23	24	26	26	28	
Geregistreerde werklozen ¹	801	822	839	839	821	791	781	768	778	774	773	756	763	763	753	
%																
Werklozen in % v.d. afhankelijke beroepsbevolking	17,1	17,2	17,8	17,0	17,3	16,7	16,3	15,2	15,9	15,4	15,1	15,1	15,6	15,9	15,5	
4. Geld- en kredietwezen																
Consumptief krediet (verstr.)	-3	-2	0	0	0	-6	6	-3	9	-1	16	17	-4	14	15	
ANP-CBS beursindex	0	44	27	48	24	16	25	22	32	28	29	30	37	43	34	28
Geldhoeveelheid	4	11	4	4	3	4	5	7	6	8	7	5	6	7		
Spaartegoeden	12	2	3	2	3	4	4	5	5	6	6	27	5			
Dollarkoers contante notering	2	7	12	14	9	11	15	21	14	28	17	14	12	2	-4	-6
%																
Daggeld rente	5,3	5,8	5,9	5,7	5,9	5,7	6,4	6,9	6,9	6,8	7,1	6,8	6,6	6,0		
Rendement op staatsobligaties	8,2	8,0	8,3	8,3	8,3	7,4	7,7	7,4	8,0	7,6	7,4	7,2	7,1	6,9	6,9	

¹ Seizoengecorrigeerde cijfers.

² Betreft alleen industrie.

Tabel 2. Conjunctuurtest bij de industrie

cbs

	1983		1984				1985		1984			1985		
	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	juni	juli	aug.	juni	juli	aug.
1984=100														
Nederland														
Indexcijfer orderpositie	93	93	96	101	101	101	101	104	103	101	101	106	107	107
saldi van de positieve en negatieve antwoorden (in %)														
Orderontvangst binnenland ¹	-6	-2	4	3	-4	-1	2	2	-2	-12	-3	0	-11	1
Orderontvangst buitenland ¹	1	5	10	-2	-1	0	12	-1	0	-20	-7	8	-12	-1
Stemmingsindicator ²	-7	-4	-1	-1	-3	-2	2	-1	-1	-2	-3	2		
%														
Bezettingsgraad	81	80	82	83	84	83	84	84						
saldi van de positieve en negatieve antwoorden (in %)														
Europese Gemeenschap														
Stemmingsindicator ²	-9	-4	-4	-5	-2	-3	-4	-4	-4	-3	-2	-2		
%														
Bezettingsgraad	77	78	79	80	79	81	81							

¹ De vraagstelling heeft betrekking op de ontwikkeling t.o.v. de voorgaande periode.² Dit is een gemiddelde van de antwoorden op de vragen: beoordeling van de voorraden eindproducten en de bedrijvigheid in de komende maanden; seizoengecorrigeerde gegevens (bron: Eurostat).

Tabel 3. Productie nijverheid buitenland. Volume-ontwikkelingen

cbs

	1983	1984	1984			1985		1984	1985							
			2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
% mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor																
Bondsrepubliek Duitsland	1	3	0	4	4	4	8	1	3	3	4	6	5	14	7	
Frankrijk	1	2	2	3	2	0	2	-1	-3	1	1	2	1	2		
Italië	2	3	4	5	3	4	3	4	0	8	5	5	2	3	1	
België	2	3	3	3	1	2	3	5	1	2	4	3	2	4		
Groot-Brittannië	4	1	2	0	-1	1	5	-1	0	0	3	5	6	5	5	
Verenigde Staten	6	12	14	10	7	4	2	7	4	4	3	3	3	2	1	1
Japan	4	11	12	11	10	6	7	9	8	5	5	7	7	5	6	5
Buitenland (gewogen) ¹	1	3	2	4	3	2	5	2	2	3	3	4	3	7		
Nederland	2	5	4	6	3	7	2	1	9	6	6	1	1	4	2	1

¹ Een gemiddelde van de 9 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandelen in de Nederlandse export in 1980.

Tabel 4. Prijzen consumptie in het buitenland

cbs

	Gemidd. jaarmutatie 1978/1982	1983	1984	1985							
				febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.
% mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor											
Bondsrepubliek Duitsland	4,8	3,0	2,2	2,3	2,5	2,5	2,7	2,3	2,3	2,1	2,2
België	6,4	6,4	6,3	5,3	5,7	5,5	5,3	5,1	5,1	4,7	4,6
Frankrijk	11,7	9,6	7,3	6,4	6,4	6,5	6,5	6,4	6,1	5,6	
Italië	16,8	15,0	10,6	8,6	8,6	8,8	8,8	8,7	8,7	8,6	8,3
Groot-Brittannië	12,2	4,7	5,3	5,4	6,1	6,9	7,0	7,0	6,9	6,2	
Verenigde Staten	9,7	4,0	3,4	3,5	3,7	3,7	3,7	3,7	3,6	3,4	
Japan	4,6	1,9	2,3	1,4	1,6	1,9	1,6	2,2	2,4	2,3	
Nederland	5,9	2,8	3,3	2,2	2,4	2,5	2,6	2,5	2,3	2,3	2,3